

De graalburg – uit de aantekeningen van Gerard Ouweneel over De Beer

Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 5

De graalburg – uit de aantekeningen van Gerard Ouweneel over De Beer
Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 5
December 2012
Gerard Ouweneel/Ed Buijsman © Tinsentiep, Houten

De *Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer* beoogt informatie over het voormalige natuurmonument De Beer toegankelijk te maken.

De uitgaven zijn ook beschikbaar via de website overnatuurmonumentdebeer.inzichten.nl.

Foto voorpagina

Gerard Ouweneel en zijn zus Iek op De Beer, augustus 1963.

Foto collectie Gerard Ouweneel

Correspondentieadres

Bovencamp 57

3992 RX Houten

030 6373498

natuurmonumentdebeer@inzichten.nl

Deze uitgave of delen eruit mogen vrijelijk worden verspreid en vermenigvuldigd op voorwaarde dat te allen tijde duidelijk is welke de herkomst van de informatie is.

Voorwoord

Gerard Ouweneel speelt een belangrijke rol bij het behoud van kennis en materiaal over het voormalige natuurmonument de Beer. Het is ook mede dankzij zijn inspanning dat het boek over de geschiedenis van De Beer, 'Een eersteklas landschap', in 2007 kon verschijnen. Gerards eerste bezoek aan De Beer was in 1950. Tot het laatst toe heeft hij De Beer bezocht. In deze publicatie heeft Gerard een aantal van zijn memorabele bezoeken verwoord aan de hand van zijn dagboekantekeningen. Het zijn fascinerende beschrijvingen van een natuurgebied dat eigenlijk nooit had mogen verdwijnen.

Ed Buijsman

1 Op De Beer stond onze graalburg

Het eerste bezoek aan De Beer was in de herfstvakantie van 1950. Deze viel in het laatst van oktober. Ik was 13 jaar en sinds twee maanden in het bezit van de vogelgids *Zien is kennen*, met de plaatjes van Rein Stuurman. De in die gids afgebeelde en behandelde vogelsoorten begeerde ik natuurlijk alle te zien. In mijn naïeve jeugdige verbeelding behoefde ik maar op De Beer te zijn om van die aanlokkelijke soorten te kunnen genieten. Immers, Jan Strijbos en Simon de Waard hadden er bij hun lezingen voor de Volksuniversiteit geen misverstand over laten bestaan: op De Beer gebeurde het!

Die bewuste oktoberdag verliep als in de film van Simon de Waard. Onder regie van mijn ouders met de trein van Rotterdam Delftse Poort naar Hoek van Holland. Daarna met het bootje van Ary Prins de Waterweg over en na de geloofsbriefoverhandiging aan opzichter Korfmaker ging het De Beer op. Die dag bracht niet de vogeldrommen van mijn fantasie, hetgeen natuurlijk te maken had met de onbekendheid van het terrein, het ontbreken van soortkennis en vogelgedrag alsmede het gemis van een verrekijker. Maar de grote valk die opging van een van de drie hogen bakens op het strand bij de Zuidpier kon niet anders dan een Slechtvalk zijn, was mijn verheugde conclusie.

Vele De Beerexcursies zouden volgen, tot in de zestiger jaren, toen van oost naar west namens Rotterdam vandalen het Natuurmonument successievelijk liquideerden. De meeste van die excursies concentreerden zich op de zuidkant, aan weerszijden van de Brielse Dam, daar waar deze Rozenburg bereikt. Dat had te maken met de geprefereerde fietsroute. Dat vereist uitleg.

Vanuit Rotterdam-Zuid was de Groene Kruisweg richting Oostvoorne de vanzelfsprekende route. Er was een tweede optie, eentje via de Maastunnel en daarna door Rotterdam, Schiedam, en Vlaardingen op Maassluis aan en daar met de pont naar Rozenburg, waar dan een lange betonweg richting De Beer wachtte, recht naar de hoofdingang. Die route was langer en leidde door vier steden. Met in dit land vaak een zuidwestelijke wind, stond deze op die bewuste betonweg meestal pal op kop.

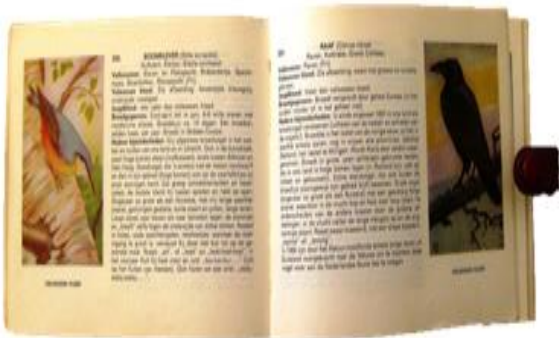
Bovendien, in tegenstelling tot op het eiland Rozenburg, was er langs de Groene Kruisweg en vooral bij Oostvoorne en de Brielse Dam aan vogels veel te beleven, zodat het voorkwam dat een bezoek aan De Beer, het eigenlijke excursiedoel, erbij inschoot. Dat probeerden wij dan 's middags te compenseren door vanaf de Brielse Dam De Beer op te gaan, daarbij de bordjes 'Verboden Toegang' negerend en erop speculerend dat het aan het einde van de scheidingsdijk staande Schuilhuisje voor de bewaking onbemand zou zijn. Dat was niet altijd het geval.

De getijdengeul die het noorden van het Groene Strand doorsneed, was bij hoogwater niet over te steken. Zelfs niet met kaplaarzen; die moesten dan uit, evenals de pantalon. Op deze foto de crossing van 25 oktober 1957, een excursie die onder andere 14 Kleine Zwanen, een Slechtvalk, drie Smellekens, Waterrallen en veel trek van Bonte Kraaien opleverde. Op de achtergrond zijn nog net de ijzeren bakens van de Zuidpier te zien. Fotograaf Jur van der Beek.

Bij ontmoetingen met Korfmaker voelden wij ons dan ook meestal wat ongemakkelijk. Was dat een latent aanwezig schuldgevoel, voortkomend uit die genegeerde bordjes aan de andere kant, langs het Wijde Slik?

Uit de tientallen excursies naar en over De Beer volgen verslagen van vijf stuks: eentje uit juni 1954, twee uit najaar 1956, toen net doorsijpelde wat Rotterdam in het schild voerde, een van september 1958, toen langzaam duidelijk werd welke catastrofe over De Beer was afgeroepen, en eentje uit de nadagen van De Beer, uit de winter 1962/1963.

Nol Binsbergen & Dons Mooy, 'Zien is kennen! Zakdetermineerboek van alle in Nederland voorkomende vogels: korte beschrijving van kenmerken, verblijf en levenswijze naar de nieuwste bronnen en eigen waarnemingen', Schoonderbeek, Laren. Het boek verscheen 'onder toezicht van' en met een inleiding van G.J. van Oordt. De tekeningen waren van de hand Rein Stuurman. De eerste druk verscheen in 1937; er zouden er nog vele volgen.

Het bootje van Ary Prins vertrok vanuit de Berghaven in Hoek van Holland en was voor de meeste bezoekers van De Beer de eerste etappe in de tocht naar het natuur-monument. Ansichtkaart, jaren vijftig, uitgave S. Gorzeman; collectie E. Buijsman.

Peter Meininger c.s. kwamen na een oordeelkundige analyse van gegevens tot de conclusie dat er tot circa 1950 jaarlijks ongeveer 85 paren Strand-plevieren broedden op De Beer. Daarna ging het door allerlei oorzaken bergafwaarts. SOVON Vogelonderzoek Nederland begrootte dat heel Nederland in 2010 170-200 paren herbergde. Deze vergelijking geeft aan hoezeer een milieuspecialist als de Strandplevier is, zich thuisvoelde op de schelpenvlakten van De Beer. Foto S. de Waard.

Rond 1940 zouden er circa 500 paren Dwergsterns op De Beer hebben gebroed, bijna net zoveel als in 2010 in heel Nederland. Gelet op het ruim voorhanden broedbiotoop in de vorm van schelpenbanken, moet De Beer een dorado zijn geweest voor Dwergsterns. De achteruitgang begon kort na WOII en al voor 1960 was het gedaan met de Dwergsterns van De Beer. Nadien zou een periode volgen waarin in het gehele noordelijke Deltagebied Dwergsterns als broedvogel ontbraken. Foto S. de Waard.

Vooraf liefhebbers van milieudynamiek konden op De Beer hun hart ophalen. Wind en water deden hun werk en het kwam voor dat na een paar stormen het landschap danig was veranderd. Deze jonge stuifduintjes lagen in het gebied tussen het Groene Strand en het Brielse Gat, richting Zuidslak. Fotograaf onbekend.

2 Alleen lachsterns

1954, 20 juni

Het schemerde nog toen wij die zondagochtend de Groene Kruisweg affietsten richting Oostvoorne en De Beer. Juist in het open stuk tussen Poortugaal en Hoogvliet met nergens schuilgelegenheid kregen wij een zware regen- en onweersbui over ons heen. Later viel te lezen dat de bliksem een onder Poortugaal buiten met zijn koeien bezig zijnde boer noodlottig was geworden. In de loop van de dag knapte het weer aardig op, zodat we redelijk opdroogden. Vast hadden wij ons voorgenomen ons die 20ste juni helemaal toe te spitsen op het zien van Lachsterns. Van die graalsoort, een van de kroonjuwelen van De Beer, moest het vandaag eindelijk komen. Dus die 20ste juni geen afslag naar beloftevolle vogeloorden in de buurt. Wel voorbij Zwartewaal een rustende Steenuil. In Oostvoorne namen we even tijd om na te gaan of de Grauwe Klauwier er nog zat. Aan de dorpsrand, tussen het Zwartelaantje en de Noordweg, hield die zomer opnieuw een paartje territorium. Het mannetje zat op een van zijn uitkijkposten, dus het zat goed. Maar het besluit viel vandaag aan de in het Reigersnest broedende Hop geen tijd te besteden. Dat besluit viel gemakkelijk(er) omdat die enigmatische soort ons eerder die maand ten deel was gevallen.

Dus ging het door naar de Brielse Dam waar we, tegen Rozenburg aan, een ons inziens kansrijke plek kozen op de kruin van de vier jaar eerder voltooide afsluitdam. Vóór lag het Zuidlik (Wijde Slik) en verder De Beer. Links het Brielse Gat. Achter ons de brede en diepe oeverstrook van de inmiddels verzoete Brielse Maas, een uitgestrekt gebied met namen als Ganzenkreek en Vogelplaat, waarvan de bodem nog steeds zilt was. En hoe vogelrijk was dit voormalige getijdenslik nog steeds, tot broedende Kemphanen toe! Tot ons was gekomen – hoe ben ik kwijt – dat de op De Beer broedende Lachsterns (in 1954 vier paren) regelmatig daar kwamen foerageren, waarbij ze dan vice versa hun broedplek op De Beer de Brielse Dam passeerden.

In afwachting van de begeerde Lachsterns geen moment verveling. In het Brielse Gat zwom een Grote Zeeëend, bepaald ongewoon voor de langste dag van het jaar. Op het Zuidlik foerageerden steltlopers, afkomstig van noordelijker breedten. Ze waren òf net gearriveerd òf overzomerden er. We telden twee Zilverplevieren, wat Bonte Strandlopers, vier Zwarte Ruiters en een Regenwulp. Voorts stonden er 23 Lepelaars, een soort die zestig jaar geleden heel wat ongewoner was dan anno heden en in het dagboek dan ook een onderstreping meekreeg. Aan de binnenzijde van de dam was het ten minste zo onderhoudend. Langs de oever van de Brielse Maas vlogen twee juveniele Dwergmeeuwen en dan was er natuurlijk het spektakel van broedende Scholeksters, Kieviten, veel Tureluurs en wat Grutto's, Kemphanen en ook Bontbekplevieren. Op zeker moment viel een roepende Witgat in, een steltloper die rond de 20e juni waarschijnlijk al aan zijn najaarstrek was begonnen. Er vlogen Bruine Kiekendieven en ook een man Grauwe Kiekendief. Van die laatste zouden wij thans aardig paf staan, zeker in juni. Toen minder. Tinbergen c.s. schrijven in *Het Vogeleiland* dat in de jaren twintig van de vorige eeuw alleen tijdens de voor- en najaarstrek op De Beer Grauwe Kieken te zien waren. In de periode 1950-1960 zagen wij deze wondermooie roofvogel nogal eens, ook onderweg van en naar De Beer. Jan van Tussenbroek schrijft dat ze kort na WOII in de buurt van Voorne bepaald gewoon waren. Toen enige tijd na de oorlog de jachtrechthouder van de duinen tussen Rockanje en Oostvoorne terugkeerde, gingen diens meegekomen jachtopzieners direct aan de slag de soort daar te 'ruimen'.

Lachsterns?

Maar de Lachsterns, waar het die 20ste juni allemaal om was begonnen? Tot driemaal toe zagen wij tijdens de uren op de Brielse Dam sterns voorbijvliegen waarvan de eerste ingeving was 'dat is er eentje'. Omdat ze alle drie op afstand passeerden en de soort een première voor ons was, ontbrak de volle overtuiging en

bleef een lichte twijfel knagen. Vaststond wel dat onze suspecte sterns geen Grote Sterns waren, die ook boven het Brielse Gat rondvlogen. Maar er waren ook Visdieven en een paar soorten meeuwen. Tijdens de voorbereidingen op het welslagen van onze lachsternodyssee hadden wij onszelf ingescherpt dat de soort meer weg had van meeuwen dan andere sterns. Op zeker moment meenden we even een onbekende roep te horen, een 'kè-hèg-hèg', een geluid dat met wat goede wil inderdaad als een soort gelach kon worden bestempeld, waaraan deze stern zijn naam dankt, althans zijn Nederlandse. Hier ontbrak pure routine met deze soort en vooral ook het gemis aan goede apparatuur en andere uitrusting die de vogelaar anno heden meesjouwt. Nu, zestig jaar later, na op vijf continenten ervaringen te hebben opgedaan met deze kosmopoliet, herkennen we Lachsterns op grote afstand, zeker wanneer ze in de nazomer op de hen karakteristieke wijze boven de sloten tussen 't Zand en Schagen in de weer zijn. Elk jaar prijzen de vogelaarvrienden die er in 1954 ook bij waren en ik ons gelukkig dat een deel van de laatste tientallen paren die Noordwest-Europa nog herbergt, dan een paar weken in de Kop van Noord-Holland pleisteren. Elk jaar gaan we naar ze toe, ons ervan bewust zijnde dat de herinnering aan De Beer mede de oorzaak is van deze pelgrimage.

Door onze twijfels begonnen wij in de namiddag toch niet handenwrijvend aan de fietstocht terug. Kort nadien kwam alsnog de definitieve triomf. Een van het 20 juni gezelschapje, Herman Stubbe, was een paar dagen later alweer op De Beer waar hij, in gezelschap van een autoriteit, Lachsterns zag. Hij kwam terug met de boodschap 'jongens, geen twijfels, wij hebben ze vorige zondag ook gezien. En ook al eerder...'. Trouwens, later die zomer zouden we ze wederom zien.

Lachsternpaar met jong op De Beer, 1949. Met de Morinelplevier was de Lachstern de specialiteit van De Beer. Dat ze daar konden broeden werd voor het eerst vastgesteld in 1931. In die tijd zaten er honderden paren in Noord-Denemarken. Hoewel cosmopoliet, broeden ze tegenwoordig in Noordwest-Europa uitsluitend in Sleeswijk-Holstein en dan nog maar met enkele tientallen paren. De kans dat ze ooit nog eens als broedvogel terugkeren naar Nederland is gering, maar niet helemaal uitgesloten. Foto S. de Waard.

Overigens waren de Lachsterns van De Beer in 1954 al hun nadagen. Peter Meininger c.s. geven in hun waardevolle *Kustvogels in het Noordelijke Deltagebied* de hele historie in extenso weer.¹ In 1955 herbergde het Natuurmonument nog twee of drie paren. Het jaar daarop, toen Rotterdam binnenskamers al druk in de weer was met heilloze plannen, werd op 25 mei een nest met twee eieren gevonden, een nest dat echter de dag daarop foetsie was. Daarmee was het met de Lachstern als broedvogel exit. In 1957 zagen we op 19 mei nog wel een vogel boven het Zuidsliek. En het volgende jaar, in 1958, zagen we daar op 30 augustus aan het einde van de dag een groepje van vijf Lachsterns bij elkaar. Dat moeten echter doortrekkers zijn geweest.

¹ Meininger, P., Arts, F.P., Van Swelm, N.D. (2000) *Kustbroedvogels in het Noordelijk Deltagebied: ontwikkelingen, knelpunten, potenties*. Rapport RIKZ/2000.052. Rijksinstituut voor Kust en Zee/ Stichting Ornithologisch Station Voorne, Middelburg/Oostvoorne, 238 pp.

3 Hunkeren naar De Beer

1956, 6 september

In de loop van 1956 kregen de ideeën die het Rotterdamse Gemeentelijk Havenbedrijf in petto had met Rozenburg en De Beer meer bekendheid en kwamen er ‘echte’ plannen in plaats van schetsen. Het woord *Europoort* werd een begrip, zij het voor ons vogelaars, voor wie op De Beer de graalburg stond, meer een vloek. Na de veenbrand aan geruchten werd wel duidelijk dat de plannen zowel politiek als in de media op een zodanig draagvlak konden rekenen, dat alle lichten in de wegbewijzing naar het einde van De Beer brandden. Weliswaar orakelde burgemeester Van Walsum dat Rotterdam wel zou zorgen voor compensatie, maar de man wist niet waarover hij het had. De vooruitzichten voor het landschap en de vogels van De Beer waren omineus, nog ervan afgezien dat wij ons meest bezochte excursiegebied zouden kwijtraken.

Waren de heilloze Rotterdamse plannen er de oorzaak van dat de excursiefrequentie naar De Beer vanaf najaar 1956 nog meer toenam? Ik denk het wel. Tussen 1 september en 30 november 1956 ging het 16 maal die kant op. Tijdens het kerstverlof van militaire dienst driemaal. Vanuit Rotterdam-Zuid was het met de Vespa-scooter drie kwartier rijden tot de voordeur van Korfmaker, zodat het gebeurde dat ik de beide weekenddagen de Groene Kruisweg aftuften. Overwogen werd zelfs in de bunkers van de Atlantikwall te overnachten. Daarvan kwam het niet c.q. werd te riskant gevonden. Het gerucht ging dat eerder de NJN-er Wim Penning dat staaltje wel had uitgehaald, zulks met het doel om een op De Beer rondzwalkende Zeearend te zien. Later, na 1960, zetten we voor het vangen en ringen van trekvogels in de nazomer wel op De Beer onze tenten op. Met instemming van Korfmaker, die trouwens enthousiast de uitstaande nylonvangnetten langsging.

Uit de rij van de 1956 najaarsexcursies eerst die van donderdag 6 september, een dag dat de onrust om naar de kust te gaan zo opspeelde dat alles opzij ging, op het onverantwoorde af. Die niet te weerstane drang had te maken met een influx van Bonte Vliegenvangers van een omvang die ik voordien en nadien nooit meer meemaakte. Nu, bijna zestig jaar later, lees ik verbaasd dat zich in het stadstuintje bij de ouderlijke woning in Rotterdam-Vreewijk op 3 september 1956 vijf Bonte Vliegenvangers ophielden, twee dagen later twee en dat ging zo door tot 8 september.

De Chinese muur was een lelijk en door zijn omvang helaas gezichtsbepalend element op De Beer. Het omvangrijke bouwwerk was als onderdeel van de Atlantikwall in de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter aangelegd. Foto W. de Bruin.

Thans moet ik het in verreweg de meeste nazomers zonder Bonte Vliegenvangers doen. Wat wij in die eerste septemberdagen van 1956 meemaakten, was wat Engelsen aanduiden met een *fall*, een verschijnsel dat op trek zijnde vogels onderweg enige tijd stoppen. Weersomstandigheden kunnen daarbij een rol spelen. Omdat veel vogelsoorten ongeveer tegelijkertijd op trek gaan, kan het dan op zeker moment op een locatie op de trekroute wemelen van exemplaren van die bewuste soort. Begin oktober 2012 was dat het geval met Pimpelmezen op de Zweedse zuidpunt Falsterbo. In zeven dagen passeerden daar 237.980 Pimpelmezen, waarvan 87.400 exemplaren op 1 oktober. In het gehele najaar 2011 kwamen er slechts 420 Pimpelmezen voorbij Falsterbo. Om even bij grote aantallen te blijven: tot en met 7 oktober 2012 waren er al bijna twee miljoen Vinken langs Nabben, de naam van Zwedens zuidpunt getrokken.

Blauwborsten

‘Wanneer het in Rotterdam Zuid wemelt van de Bonte Vliegenvangers, hoe zal het dan niet op De Beer zijn?’ waren de onrustgevoelens. Dus Luuk Draaijer en ik tuften die 6de september opnieuw de Groene Kruisweg af. Mijn werkgever had een incorrect alibi op de mouw gespeld gekregen om mijn afwezigheid te rechtvaardigen. Desondanks voelde ik mij niet schuldig. Het werd een grandioze middag, waarbij wij niet verder kwamen dan het Reigersnest, de Brielse Dam, het Zuidsliek en vandaar een wandeling over de altijd verleidelijke scheidingsdijk richting Schuilhuisje, met op rechts de Pan- of Krimpolder.

Afgezien van circa 30 Bonte Vliegenvangers, noteerden wij die middag 40 Paapjes, 30 Tapuiten, 23 Gekraagde Roodstaarten, ook Grauwe Vliegenvangers en, een zeer welkome première op onze *lifelist*, drie Blauwborsten, die een dubbele onderstreping meekregen in het dagboek, met de nadrukkelijke toevoeging ‘witgesterd’. Er was ook een Grauwe Klauwier.

Thans, bijna zestig jaar later, in een periode waarin ik er steeds meer van overtuigd geraakt ben dat een heel contingent aan zomervogelsoorten ontstellend zijn afgenomen, komen aantallen als 40 Paapjes bijna ongeloofwaardig voor. Maar om de lezer niet een complex te bezorgen hierbij de verzekering dat Luuk en ik van die melkweg aan Tapuiten, Paapjes en Bonte Vliegenvangers toen ook aardig paf stonden. En dan hadden we in feite maar een heel klein deel van De Beer aangedaan. We telden ook circa 70 Gierzwaluwen, voor zo’n aantal aardig laat in het seizoen en voor ons een bevestiging dat er iets ongewoons aan de hand was. Trouwens, later die maand, op 22 september, vlogen er nog steeds Gierzwaluwen boven het Groene Strand.

Zuidsliek aan de Brielsche Maas, 1949. Op de achtergrond rechts van het midden de stompe toren en links het baken. Foto F. Kooijmans.

Op het Zuidslak was er de traditionele steltloperparade, waarbij opmerkelijk veel Wulpen en Kluten. In het dagboek staat bij de Zilverplevier vermeld het woordje 'prachtkleed', de aanduiding die Zien is kennen gaf voor het broedkleed. Tegenwoordig is het 'zomerkleed', zij het dat bij een Zilverplevier de omschrijving prachtkleed alleszins opgaat. Voorts stonden er vier Lepelaars, vlogen er nog Dwergsterns boven het Brielse Gat, waar ook een Middelste Zaagbek rondzwom. Aan roofvogels leverde die 6de september op twee Bruine Kiekendieven, een Torenavalk en een toen naar onze smaak verrassend vroeg Smelleken. Tevreden ging het terug de Groene Kruisweg af. Begrijpelijk dat De Beer in september 1956 zesmaal het excursiedoel was!

Voor ons Rotterdamse vogelaars leidde de in de oorlog aangelegde Scheidingsdijk tussen het Wijde Slik en de Pan of Krimpolder naar het Mekka. Aan het einde van die bewuste dijk stond het Schuilhuisje, waarin nogal eens een assistent-bewaker zat om te controleren of er niet via de dijk personen De Beer opgingen. Vaak stonden wij op de plek waar de scheidingsdijk de Brielse Dam bereikte te twijfelen of we al dan niet De Beer zouden opgaan. Gebeurde dat wel, dan was dat dus in feite illegaal. Vanaf circa 1960 gebruikten we het Schuilhuisje als hoofdkwartier bij de ringactiviteiten. Foto F. Kooijmans.

4 Bij een noordwester was de Zuidpier ‘the place to be’

1956, 6 oktober

Zaterdag 6 oktober 1956 bracht een harde noordwestenwind met buien afgewisseld door fijne opklaringen. En het was koud. Geen weer voor een fietstocht, maar met de Vespa durfden Luuk en ik het wel aan, ons ervan bewust dat tegen die buien niet te kleden viel, met als consequentie een zaterdagmiddag rondsjoeven op De Beer met een nat en dus koud kruis.

Het doel was de Zuidpier waar door die harde noordwester wellicht ongewone zeevogels te zien zouden zijn. De te rijden route ging bijna op de automatische piloot: Groene Kruisweg richting Oostvoorne en vandaar via de Brielse Dam naar Rozenburg en daar de Krimweg. Dan rechtsaf de Schelpweg op de Scheurdam aan. Daarna aan het einde linksaf tot Korfmakers hoofdkwartier De Blencken. Vervolgens was het lopen: de Vlierenlaan af tot waar deze afboog naar het zuiden. Daar de Scholeksterwei oversteken en met het Kernwerk op links naar de Nieuwe Waterweg. Soms daalden we al direct bij De Blencken af naar de oever van de Waterweg en volgden we die richting Zuidpier. Want afgezien van vogels bood die wandeling goed zicht op passerende schepen, waarvan we er vele kenden...men blijft Rotterdammer, nietwaar? En de leden van ons clubje hadden allen van huis uit te maken met de scheepvaartbranche, of ze werkten erin.

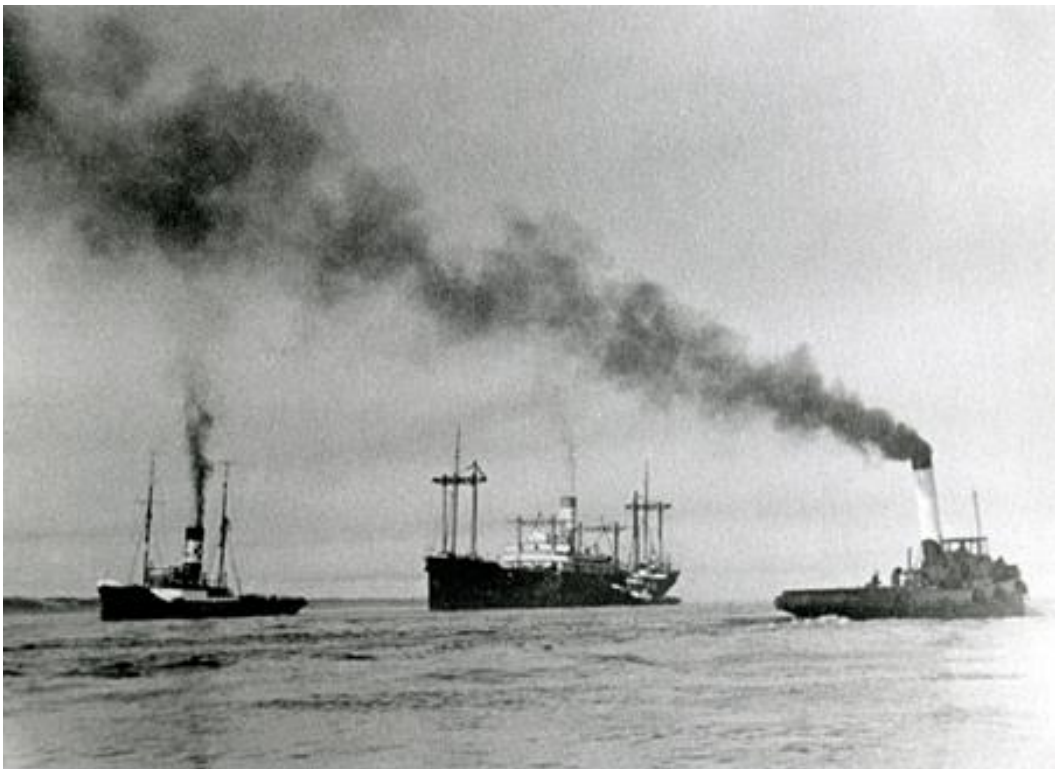

Foto schepen in de monding van de Nieuwe Waterweg. Hoewel de plannen die Rotterdam voor De Beer in petto had, de sentimenten jegens de stad danig beïnvloedde, bleven de scheepsbewegingen in de monding van de Nieuwe Waterweg boeien. Vele schepen kenden we. Of Frans Kooijmans deze foto al voor de Tweede Wereldoorlog maakte zou best kunnen. In ieder geval is het een gedateerd, maar voor De Beer karakteristiek tafereel. Foto F. Kooijmans.

Harde wind, buien en kou zijn niet direct de ultieme condities voor een vogelexcursie. Veel vogels prefereren dan de dekking en de vogelaar besteedt instinctief een deel van zijn aandacht aan het droog houden van zijn accessoires en zichzelf. De bewuste excursie leverde dan ook geen lange waarnemingslijst op, zeker voor een oktoberdag op De Beer. Vlak voor Brielle elf Putters, een soort die toen in Nederland als behoorlijk zeldzame broedvogel te boek stond. Langs de Brielse Dam stooft een Smelleken voorbij en vlogen wat Boerenzwaluwen en twee Huiszwaluwen. Kwantitatief was het dus minnetjes, maar kwalitatief des te beter. In de hoek gevormd door de dam en zuidoever van Rozenburg pirouetteerde voor een slikstrandje een hoog op het water liggend grijs wit steltloperkje. Een franjepoot, realiseerden wij ons, en nog wel een Rosse ook, ongetwijfeld door de harde wind over de dam gevoerd. Luuk had een paar jaar eerder een Rosse Franjepoot gezien onder Pernis, waar er een paar dagen eentje in een plasje langs de Vondelingenweg bivakkeerde. Voor mij was het de klarenstoot van een première. Veertien dagen eerder, op 20 september en ook op De Beer, zag ik voor het eerst twee Grauwe Franjepoten. En nu dus die Rosse die, in tegenstelling tot de Grauwe, door de heer J. Kist in diens *Vogelgids*, met een licht kringetje was gedecoreerd. Dat vereist uitleg.

In februari 1954 was de door voornoemde heer Kist vertaalde en voor Nederland bewerkte *A Field Guide to the Birds of Britain and Europe* uitgekomen. Kist had daarin de vogelsoorten die toen regelmatig in Nederland voorkwamen aangegeven met een donkere stip. De soorten die naar zijn smaak zeldzaam tot sporadisch waren, hadden een licht kringetje gekregen. Met deze aanduiding gingen vogelaars onder elkaar natuurlijk al gauw wedijveren. De vraag ‘hoeveel lichte kringetjes heb jij gezien?’ viel nogal eens te beluisteren. Welnu, met die Rosse Franjepoot was ik er eentje op Luuk ingelopen en de middag had er nog eentje in petto.

Vaaltje

Na een dralend afscheid ging het naar de Zuidpier. Tijdens de wandeling langs de Vlierenlaan over De Beer de eerste Koperwieken en een Gekraagde Roodstaart. Nog geen Bonte Kraaien, die in de eerste week van oktober plachten binnen te komen. Ze lieten nog verstek gaan, maar de volgende dag waren er drie en de zaterdag daarop trokken er tientallen door. De noordwester had het water zodanig opgestuwd dat de Zuidpier onder stond. De korte houten palen die de zijkanten bebakenden, lieten nog alleen hun koppen zien, met daartussen de karakteristieke ijzeren staketsels van de hoge bakens. Luuk en ik liepen over de betonplaten richting pier tot het water het verdergaan blokkeerde.

De Nederlandse versie van ‘Petersons vogelgids’ met de cirkeltjes om de mate van voorkomen aan te duiden.

- : ‘regelmatig voorkomend’; ○ : ‘zeldzaam tot sporadisch voorkomend’.

Op links de ruimte van het Groene Strand. Op rechts het woelige water van de waterwegmondning. Daarboven, niet veraf, een donkergrijze vogel van spreekgrootte, wit stuitje en een lichte band over de voorvleugel, geheel volgens op het netvlies geëtste afbeeldingen ‘dribbelend’ over het water. De schok van herkenning en opnieuw de klaroenstoot van een première, in dit geval van een welhaast onbereikbaar geachte soort: een Vaal Stormvogeltje, in deze tijd van turbotaal aangeduid met een Vaaltje.

Luuk en ik hebben er een tijd gestaan, in opperbeste stemming. Het afscheid viel niet mee. Het schemerde toen we begonnen aan de wandeling terug naar de Blencken. Het scooterritje naar Rotterdam verliep in het duister. Als reactie op de glorierijke middag had ik mij toen al voorgenomen *The Popular Handbook of British Birds* aan te schaffen, het boek waar ik bij boekhandel Voorhoeve en Dietrich aan de Nieuwe Binnenweg in Rotterdam al een paar maal weifelend mee in mijn handen had gestaan. Dat gebeurde. Het was een verwoestend dure aankoop. Toen ik een paar jaar later in Engeland was, kreeg ik te horen dat de Britse vogelaars dit boek aanduiden als ‘the poor man’s Handbook’, daarbij doelend op het feit dat dit boek was samengesteld voor degenen die zich niet de aankoop van de uit vijf delen bestaande serie van hun echte *Handbook* konden of wilden veroorloven. Anno 1956 was die kanttekening voor mij wel ter zake. Nu naar dat *Popular Handbook* kijkend verschijnen stevast de beelden van die Rosse Franjepoot en dat Vale Stormvogeltje van die oktobermiddag op De Beer.

Avondstemming aan het einde van Zuidpier op 6 oktober 1956. Al bij normaal hoogwater kwam de Zuidpier onder te staan, met als gevolg dat er op de betonplaten algvorming plaatsvond, waardoor de pier spiegelglad was. Om het einde van de pier te bereiken was dus nogal een tijdrovend waagstuk. Foto G. Ouweneel.

Vanaf deze plek, het begin van de Zuidpier, zagen Luuk Draaijer en Gerard Ouweneel tijdens een stevige noordwester rechts boven de Nieuwe Waterweg een Vaal Stormvogeltje vliegen. Foto S. de Waard.

5 Een week voor de baggermolens begonnen te graven naar de Morinelplevieren

1958, 6 september

In het hoofdstuk 'Ten volle gerechtvaardigd' uit *Een eersteklas landschap* beschrijft auteur Ed Buijsman hoe zomer 1958 de werkzaamheden voor de aanleg van Europoort van start gingen. De officiële startdatum was 11 juni 1958. Toen gingen op Rozenburg de hoempa's tekeer, loeiden sirenes, explodeerden bunkers en putten een drom hoogwaardigheidsbekleders zich in hun speeches uit in superlatieven om het grootse karwei te bewieroken. In zijn rede stipte minister-president Drees terloops aan dat er ook nog een recreatieprobleem op te lossen was. Daarmee doelde de excellentie op de aanstaande liquidatie van De Beer. Degenen die menen dat de gewoonte om natuurbehoud en recreatie over één kam te scheren van deze tijd is, vergissen zich. De Rotterdamse burgemeester Van Walsum sprak tijdens de aanloop naar de 11de juni 1958 steeds halstarrig over het recreatiegebied De Beer. Zijn minister-president en partijgenoot Drees dacht er dus niet anders over.

Zomer 1958 volbracht ik de laatste maanden van de 21 maanden durende militaire diensttijd. In die maanden waren er conflicten met de krijgstuicht en tijdens de schaarse resterende vrije weekeindes scooterde ik om redenen van galante en/of ornithologische aard naar elders in den lande gelegen bestemmingen. Na een excursie op 19 april kwam ik daardoor de hele zomer niet op De Beer, tot 30 augustus. Die tocht leverde onder andere een Steltkluut, vijf Lachsterns en een man Grauwe Kiekendief op. Tekenend voor die tijd - en nu verbazingwekkend - is dat de toen waargenomen 27 Lepelaars en een Grauwe Gans in het dagboek een onderstreping kregen. De Tortelduiven van die dag niet, een soort die nu een applaus in de wacht zou slepen. De twee Morinelplevieren kregen in het dagboek een dubbele onderstreping.

De week daarop zwaaide ik af uit militaire dienst. Twee dagen later, op 6 september 1958, ging het opnieuw naar De Beer met als primair doel Morinelplevieren. Mijn moeder had Bengt Bergs *Lahol, mijn vriend uit Lapland* al op prille leeftijd tussen mijn prentenboekjes gemoffeld. Ze begeerde ten minste zo hevig als ik het Groene Strand van De Beer af te speuren naar deze enigmatische vogels en reserveerde voor zichzelf de duozitting van de Vespa.

De scootertocht ging via Maassluis, waar in 1958 de toen dertienjarige Maarten 't Hart de ervaringen opdeed die hem zijn hele leven schrijfstof zouden bezorgen. Op Rozenburg heerste een sfeer van een op handen zijnde veldslag, waarbij het er naar uitzag dat het middelpunt van de strijd zich zou afspelen niet ver van opzichter Korfmakers woning De Blencken. Een paar dagen later zou Hare Majesteit geflankeerd door een glunderende Van Walsum het sein geven om met de baggerwerkzaamheden te beginnen. Om De Blencken te bereiken was daarom al een omleiding aangelegd. Van daar begon de wandeling, met op de plek waar de Vlierenlaan afboog naar het zuiden de beslissing eerst naar de Zuidpier te gaan, of verder de Vlierenlaan te volgen met wellicht een Draaihals en in ieder geval zangertjes. Ter hoogte van de Buitenplas was dan een doorsteek mogelijk naar het Groene Strand. Alvorens dat te bereiken moest eerst nog een duindoornstruweel worden gepasseerd en daarna een strook met geultjes en zilte vegetatie. Die locatie had faam omdat er in de nazomer kans bestond op Waterrietzangers. Die 6de september was de keus niet moeilijk. De ruimte van de zeereep en het fijne vooruitzicht om vanaf de Zuidpier te zwerven richting het wijde Groene Strand, met de blik zuidwaarts gericht, naar het hart van de Delta, was te aanlokkelijk. In de waterwegmondning vloog een juveniele Kleine Jager, Grote Sterns, Visdieven, twee Zwarte Sterns en er passeerde een lijntje Zwarte Zeeëenden. Daarna ging het richting Groene Strand.

Lahol

In de vorige eeuw hadden enkele generaties vogelaars de gewoonte in de nazomer naar het Groene Strand van De Beer te reizen om er naar Morinelplevieren te speuren. Toen na de liquidatie van De Beer op de Maasvlakte een terrein ontstond dat qua omvang, structuur en vegetatiedek wat weg had van het Groene Strand, kwamen de morinellen zowaar jarenlang daar ook pleisteren en dromden vogelaars naar de Maasvlakte om zich aan Lahol te vergapen – in een entourage overigens die grondig verschilde van het voormalige Groene Strand.

In *Het Vogeleiland* lezen wij dat de auteurs de morinellen vanaf 1927 jaarlijks vaststelden en in *Nol Binsbergens Uit Neerlands Vogellevens* staat een verslag hoe de auteur met zijn vrienden in de jaren dertig van de vorige eeuw een morinellentocht ondernamen. Ruwweg twintig jaar later, vanaf midden jaren vijftig, kon het tijdens weekenddagen al knap druk zijn met morinellenspeurders. Een groepje op het immens wijde Groene Strand rondkruipende lieden gaf dan aan waar de vogels zich ophielden. Omdat menigeen de spreekwoordelijke tamheid van de vogels wilde uitproberen en ze fotograferen, konden deze personen daarbij de wonderlijkste houdingen aannemen, houdingen die soms iets weg hadden van poserende pinupgirls. Bij die sessies waren het wèl de Morinelplevieren die poseerden.

Die 6de september was het Groene Strand een grote verlatenheid... het kon niet fraaier, maar het werd wel zoeken. Uit ervaring wist ik hoe moeilijk het kon zijn de vogels te vinden op het wijde Groene Strand, zeker indien ze door de hurkjes gingen om te rusten en de zacht bruine tint van hun bovendelen samensmolten met de bodemkleur van de hogere delen van de vlakte en men het in feite moet hebben van de brede bruingele wenkbrauwstreep. Mijn moeder en ik zwierven een poos rond. Steeds vogels. Drie Boomvalken en bij het standaardpakket steltlopersoorten bevonden zich vandaag Krombekstrandlopers. In totaal waren er vijf Bruine Kiekendieven en zowaar ook een Buizerd een soort die, thans ondenkbaar, in het dagboek een speciale decoratie meekreeg... de eerstvolgende Buizerd zou ik pas op 18 oktober zien, zes De Beer excursies na deze. Verbazing om op het Groene Strand een groep van 15 Patrijzen op te stoten, dus in een voor deze soort wel heel ongewoon habitat. Pas nu realiseer ik me dat de deining in de achterliggende landbouwpolders van Rozenburg de vogels kan hebben verdreven. Op de zwerf- annex speurtocht over het Groene Strand kwamen we langs de locatie waar we eerder Waterrietzangers aantreffen. Ik kon een zigzagje door het gebiedje niet laten en het was prompt raak: het beeld van de Waterrietzanger van 6 september 1958 draag ik mee.

Maar de dag vorderde en nog geen Morinelplevieren. Ver naar het zuiden, halverwege Paal 122 en 123, zwenkten we af richting strand met de bedoeling om vóór de brede, niet te passeren getijdengeul af te buigen naar het noorden en dan de lange ovaalvormige wandeling af te ronden.

Iek Ouweneel besluipt een morinelplevier, september 1959. Foto K. Schot; collectie G. Ouweneel.

Het kwam er niet van. Na een nieuwe stop om het Groene Strand met de verrekijker af te zoeken (tegenwoordig zeggen we scannen) succes: helemaal niet veraf een morinel, die met zijn ‘rollende’ stop-and-go motoriek schuin op ons afkwam, een paar meter van de vogel af nog eentje...! Een scan over tientallen meters resulteerde uiteindelijk in elf stuks, die in los troepverband onze kant uitkwamen. De hele ambiance van de schitterende septemberdag en de onbegrensde ruimte van het Groene Strand leende er zich niet voor te beginnen aan een tijgersluip-gangachtige kruippartij om de tamheid van de vogels te beproeven. Mijn moeder en ik namen plaats op een bultje en zagen vandaar het aanrollende frontje morinellen naderen. Bij sommige waren nog sporen van het zomerkleed te zien, andere pakten uit als juveniele vogels. Enkele passeerden op een paar meter afstand, hetgeen mijn moeder inspireerde om een paar zinnen uit Bengt Bergs boek *Lahol* te citeren... ‘u met een groot bruin oog aanzierend’.

Dat half uur bij de Morinelplevieren, ja die hele fijne septemberdag in de stilte en bij de vogels scherpte nog eens extra in welke misère onafwendbaar was, dat een onvervangbaar gebied op het punt stond verloren te gaan. De lange wandeling terug vond grotendeels met naar binnen gekeerde blik plaats. Ik nam mij voor de komende tijd zoveel als mogelijk terug te keren. In september 1958 werden dat vier excursies, het hele najaar van 1958 dertien. Een week later, op 13 september 1958, beroerde Hare Majesteit een knop waarop veel kabaal losbarstte en een baggermolen begon te graven.

Morinelplevier op De Beer, september 1949. Foto F. Kooijmans.

Karakteristiek tafereel op De Beer: een morinel fotograferen. Foto H. Vogelzang; collectie E. Buijsman.

6 De Beer in sneeuw en ijs

1963, 12 januari

Winter 1962-1963 bracht een van de strengste, langste en sneeuwrijkste koudeperiodes die onze natie, haar bewoners en de vogels in de vorige eeuw moesten doorstaan. Vorst en sneeuw begonnen begin december en duurden voort tot eind februari. Veel vogels weken uit naar zuidelijker breedten. Andere concentreerden zich bij het steeds schaarser wordende open water en in de buurt van bebouwing, dus de mensen. Vele kwamen om. In Rotterdam maakte de Vogelklas van Karel Schot overuren om alle gestrande vogels onder te brengen en te verzorgen. De Nieuwe Maas en de havens lagen vol met door de Rijn afgevoerd drijfijis, dat door het lopende tij steeds in beweging bleef. Hierdoor waren er altijd grote ijsvrije plekken, waartussen honderden uitgeweken duik- en zwemenden pendelden, evenals de drie soorten zaagbekken, Futen en Meerkoeten. Per fiets ging ik de havens langs om alles te tellen. Ander vervoer ontbrak want de al ruim bejaarde Austin A30 van mijn vriend Jur van der Beek had het begeven en stond, stevig ingebakerd door sneeuw en ijs, maandenlang buiten bedrijf langs de trottoirband. En toeren op de Vespa-scooter over de nu extra glibberige Rotterdamse kinderhoofdjes was een te gevaarlijke exercitie, nog afgezien van de kou. De vogelaars immer bezighoudende vraag 'hoe zal het langs de kust zijn' krijgt steevast tijdens koudeperiodes een extra dimensie, zeker na de ononderbroken vorstperiode van zes weken in 1962-1963. Het besluit viel te proberen op De Beer te komen en dan op het strand waar, naar verwachting, open water moest zijn en dus vogels. Trouwens, in 1963 resteerde van het Natuurmonument al niet veel meer dan het deel ten westen van de zogenoemde Chinese Muur, de bijnaam van de in de Tweede Wereldoorlog aangelegde dijk over De Beer.

Per RTM-tram en fiets

Op zaterdag 12 januari gingen Peter Rooy, Iek Ouweneel en schrijver op sjouw. De matige vorst hield de hele dag aan, maar wel met zon. De RTM-tram bracht ons en de fietsen naar Voorne. Op de besneeuwde velden van Putten ontdekten we vanuit de tram een klucht van 11 Patrijzen. In Oostvoorne aangekomen begonnen we aan de moeizame rit door de sneeuw over de Brielse Dam richting Rozenburg. Het Brielse Meer lag dicht. Op Rozenburg aangekomen fietsten we de Vogelweg af, tot de woning van opzichter Korfmaker die, sinds de bulldozers hem hadden verdreven uit De Blencken aan de Nieuwe Waterweg, daar terechtgekomen was in een grootmoedig door Rotterdam ter beschikking gestelde prefabbehuizing. Langs de weg waren in de duindoornstruwelen twee Koperwieken en een handvol Kramsvogels op zoek naar de laatste bessen. Vier Rietgorzen en een Waterral scharrelden rond in het overjarige riet van het parallel aan de Vogelweg lopende, nog half ijsvrije kwelslootje.

Vanaf de Chinese Muur richting zeereep kijkend, kon de bezoeker normaliter de onbegrensde horizon van het Groene Strand op zich laten inwerken, een tafereel met

Opzichter Korfmaker bij de Zuiderpier tijdens de strenge winter van 1962-1963. Foto collectie Historische Vereniging Oud-Rozenburg.

kleurschakeringen die alleen zilte milieus kunnen bieden. Op 12 januari 1963 was het zo ver het oog reikte een barre witte woestenij, die qua schouwspel niet onderdeed voor de kwelders op Schiermonnikoog veertien dagen eerder. Vooralsnog was ook door de verrekijker geen spoor te bekennen van de zee. De oversteek van het Groene Strand richting strand was zwaar, waarbij rondschuimende Bonte Kraaien, een paar Veldleeuweriken en een groepje van 30 Fraters de moed erin hielden. Eenmaal het Groene Strand gepasseerd en voorbij de strook jonge duintjes kwamen we op de strandvlakte sneller vooruit, maar was het wel oppassen voor de gladdigheid. Her en der verspreid lagen er mini-ijsbergen, maar nog steeds geen water: de ijzige strandvlakte ging onmerkbaar over in de eveneens bevroren zee. Het zachte getinkel van de door het tij bewegende ijsdeeltjes gaf ongeveer aan waar de waterlijn moest zijn. Een paar weken later zouden Bussum en Hilversum hun kijkers respectievelijk luisteraars oproepen het fenomeen van de bevroren Noordzee te gaan bezichtigen. Die oproep leverde ons land een van de eerste hype-autofiles op, een verschijnsel waarmee de natie later nog vaak te maken zou krijgen.

Roofvogels

Op de bevroren strandvlakte waren wèl vogels. Maar hoe! Het grote sterven was gaande. Overal dode of zieltogende Meerkoeten, via hun ontlasting vastgevroren aan het ijs, zodat ze geen kant meer uit konden. Daardoor waren ze een gemakkelijke buit voor Bonte Kraaien, Grote Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen. En ook voor roofvogels die waren aangelokt door de ruim voorhanden en gemakkelijk te bemachtigen prooi. We noteerden drie Buizerds en een Ruigpootbuizerd, op en neer pendelend tussen vogelkadavers. Voorts een man Blauwe Kiekendief en een Slechtvalk, die in mijn dagboek een onderstreping meekreeg. Slechtvalken behoorden in 1963 al lang niet meer tot het standaardpakket van waargenomen vogels tijdens delta-excursies, zelfs niet op De Beer. Enkele maanden eerder had Professor Voous met zijn artikel 'Roofvogels in de lucht: hoe lang nog?' in het tijdschrift *Het Vogeljaar* de alarmklok geluid over de crisis waarin de roofvogels in Noord-Amerika en Europa verkeerden, een crisis die voortkwam uit het groeiende gebruik van pesticiden, een last die de roofvogels nog eens extra hadden te doorstaan, boven de toen nog alom doorgaande vervolging door de mens.

De winter van 1962-1963 was een van de strengste en langste van de vorige eeuw, waardoor veel vogels in ongerede kwamen of omkwamen. Op zoek naar open water komen veel vogels in de kuststreek terecht, destijds ook op De Beer. Hier Korfmaker en Karel Schot met een op De Beer aangetroffen Roerdomp. Om te revalideren in zijn vogelklas, nam Karel Schot de Roerdomp mee. Fotografie onbekend.

Maar omdat wij op die dag ook een Sperwer en vier Torenvalken in de boekhouding konden bijschrijven, ervoeren wij naar de maatstaven van 1963 die 12de januari als een ouderwetse roofvogeldag.

Bij de Zuidpier was door de getijdenwerking het grootste deel van het strand sneeuw- en/of ijsvrij. Daar liepen steltlopers: 40 Scholeksters waarvan een deel stervend, twee Zilverplevieren, verspreid wat Wulpen waarvan enkele krakkemikkig en twee eveneens in beroerde conditie verkerende Tureluurs. Om proberen de beste van de twee er bovenop te helpen ging er eentje mee naar huis. De volgende ochtend was de vogel exit. Bij weging bleek de stakker op een kwart van het voor een Tureluur beschreven gewicht te zitten. Voorts telden we drie Rosse Grutto's, een Kanoet, vier Drieteenstrandlopers en circa 60 Bonte Strandlopers, alle ogenschijnlijk in blakende welstand. Op de Zuidpier zelf waren zes Steenlopers en een Paarse Strandloper in de weer. De twee wat displaced op het strand staande Kolganzen waren de enige ganzen van die 12de januari. De vier aan de voet van het talud rondscharrelende Sneeuwgorzen completeerden de vogelscène.

De verwachting inzake grote watervogelconcentraties in de monding van de Nieuwe Waterweg bleek te optimistisch. Met circa 300 stuks was de Wilde Eend het talrijkst; tussen de Wilde Eenden zat een Slobeend. In de gemengde groep duikeenden overheerste de Toppereend. We determineerden nog tien andere soorten eenden, waarvan de aantallen alle beneden de 50 stuks bleven. Bergeenden ontbraken, een voor De Beer ongewone afwezigheid. Een schitterende man Grote Zee-eend compenseerde deels onze niet uitgekomen hoop op veel eenden.

De korte januaridag liep al ten einde toen we aan de moeizame semi-polaire retourtocht naar de Vogelweg begonnen. Daarna de fiets en de RTM-tram, zodat het in Rotterdam goed thuiskomen was. Van die 12de januari 1963 werden heel wat beelden opgeslagen aan de binnenzijde van mijn ogen, die van de ijsvlakte met her en der de tientallen al omgekomen of stervende Meerkoeten het indringendst. Ruim een half jaar later zou ik pas terugkeren op De Beer, toen drie weekeindes achterelkaar om trekvogels te ringen. Rotterdam was toen al begonnen met de annexatie en liquidatie van het deel ten westen van de Chinese Muur, het deel dat wij in januari waren overgestoken en waarop zomer 1963 toch nog Grote Sterns een kolonie zouden vormen, zonder broedsucces overigens. Dat was een tijdsbeeld, evenals het feit dat we tijdens die drie nazomerweekeindes aan roofvogels slechts één Torenvalk waarnamen.

De in Noord-Europa broedende Paarse Strandlopers trekken in Nederland door en overwinteren er. Ze zijn dan vrijwel uitsluitend te vinden langs de kust en dan langs kribben en pieren. In het winterhalfjaar was het langs de Zuidpier meestal wel prijs. Foto G. Ouweneel.

Bijlage

Artikelen van Gerard Ouweneel waarin natuurmonument De Beer ter sprake komt.

Ouweneel, G., 1965. Merkwaardig terugzien op “De Beer”. *Vogeljaar* 13, 535.

Ouweneel, G., 1968. De voorgeschiedenis van een industriegebied. *De Levende Natuur* 71, 174-181.

Ouweneel, G., 1978. Herinneringen aan “De Beer”. *De Lepelaar* nr 57, 22-26.

Ouweneel, G., 2004. 1935 Veertig jaar Stichting Natuurmonument De Beer 1975. *Sterna* 49 (2), 62-66.

Ouweneel, G., 2005. HMS Maidstone. *Vogeljaar* 53 (4), 168-169.

Ouweneel, G., 2006. De geschiedenis van natuurmonument De Beer, een eerste klas landschap. *Sterna* 51 (2), 42-46, na 68.

Ouweneel, G., 2007. Ontdekking. *Vogeljaar* 55 (2), 73-73.

Ouweneel, G., 2008. Mijmeren boven oude dagboeken. *Sterna* 53 (3), 73-75.

Houdt de gedachte aan De Beer levend!

*De vernietiging van het natuurmonument
De Beer was misschien wel het grootste
milieuschandaal uit de twintigste eeuw.*